

PROFILUL RELIGIOS AL REGIUNILOR DE DEZVOLTARE

MANUELA GHEORGHE*

ABSTRACT

THE RELIGIOUS PROFILE OF DEVELOPMENT REGIONS

The fact that in Romania brought to experts' attention new research themes and challenges, not to mention the need for specific perspectives for the sustainable development of such regions. We carried out a secondary analysis of a field investigation. Our analysis provided suggestions regarding the outline of certain common features or interregional and religious discrepancies.

Keywords: socio-economic development regions, cultural identity, religious profile, religious indicators, religious participation.

Provinciile istorice românești se definesc ca tipuri aparte de comunitate umană caracterizate prin anumite însușiri specifice în primul rând, un grad mai înalt de unitate a valorilor, a credințelor și a ideologiilor, ceea ce le conferă o identitate și un profil distinct. Rămâne acest fapt valabil și în cazul regiunilor de dezvoltare, recent înființate, sau acestea corespund mai degrabă unor cerințe de ordin strict pragmatic și funcțional?¹. O întreagă dezbatere a luat naștere în jurul acestei chestiuni.

Deși de dată recentă, regiunile de dezvoltare au reținut deja interesul oamenilor de știință, acestea făcând obiectul unor cercetări care au căutat să stabilească unele deosebiri sau asemănări între acestea, pe baza unor criterii diverse, cum ar fi profilul psihosocial al acestora, repartiția regională a inteligenței emoționale², infrastructura și producția culturală regională³, opiniile și atitudinile tinerilor⁴.

* Correspondence address to Manuela Gheorghe: Institutul de Sociologie al Academiei Române, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, 050711 București, România; e-mail: manu_er2003@yahoo.com.

¹ D. Sandu, *Dezvoltare comunitară. Cercetare, practică, ideologie*, Iași, Editura Polirom, p. 207.

² Este vorba de studiul *Inteligența emoțională la locul de muncă, 2007*, efectuat pe perioada 27 martie–15 ianuarie 2007, prin chestionarea *on line* a 1 963 de persoane din toate regiunile de dezvoltare ale țării (www.competent.ro).

³ Conform *Barometrului de consum cultural realizat de Centrul de Studii și Cercetări în Domeniul Culturii*, raport realizat pe baza unui sondaj reprezentativ la nivel național, de 1 485 de subiecți, și care a avut ca scop principal identificarea acelor regiuni critice din punctul de vedere al infrastructurii culturale și a consumului cultural (<http://culturadata.ro>).

Resortul care a stat la baza demersului nostru l-a constituit o încercare de a schița unele posibile asemănări sau discrepanțe regionale, din perspectivă religioasă, așa cum acestea pot fi evidențiate pe baza unor date statistice de profil. Am avut în atenție doi indicatori: apartenența religioasă a credincioșilor principalelor culte (ortodox, romano-catolic, neoprotestant, musulman etc.) și intensitatea practicii religioase (frecvența cu care credincioșii merg la biserică).

REGIUNILE DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ

Unitatea socială vizată a reprezentat-o regiunea de dezvoltare socio-economică. Aceste regiuni reprezintă pentru România un tip nou de comunitate socială și au fost constituite în 1998⁵ ca o cerință externă legată de necesitatea aderării țării la Uniunea Europeană. Datorându-și existența acestei solicitări, întrebarea dacă acestea sunt definite și de o identitate proprie, de un *summum* de însușiri specifice este întemeiată. Conform unor indicatori specifici, gradul de omogenitate sau eterogenitate între acestea și în interiorul acestora diferă mai mult sau mai puțin, cu atât mai mult cu cât regiunile nu corespund decât parțial granițelor vechilor regiuni istorice. Cu excepția regiunii Sud-Vest, ce corespunde vechii provincii românești Oltenia, celelalte regiuni cuprind județe ce au aparținut unor regiuni istorice diferite: Regiunea Sud-Vest înglobează, de pildă, județe din Moldova, Muntenia și Dobrogea, Regiunea Vest cuprinde județe din Banat și din Transilvania, Regiunea Nord-Est reprezintă o parte din provincia istorică Moldova, Regiunea Muntenia – Sud o parte din Muntenia, pe când Regiunea Sud-Est cuprinde județe și din Moldova, și din Muntenia, și din Dobrogea. În atari condiții, mai pot aceste regiuni să prezerve tradițiile, specificul lor socio-cultural?

Dezbaterile sunt ample, existând și opinia conform căreia, dimpotrivă, regiunile de dezvoltare, așa cum acestea au fost create prin legea din 1998, sunt mai omogene chiar decât provinciile istorice, șapte dintre acestea fiind considerate continuatoarele clare (teritorial, socio-cultural etc.) ale regiunilor istorice din care s-au creat: regiunea Nord-Est ar reprezenta – într-o asemenea viziune – Moldova, regiunea Sud, Muntenia, regiunea Sud-Vest, Oltenia, regiunea Vest, Banatul, Centrul ar fi Transilvania Centrală, Nord-Vestul ar corespunde Nordului Transilvaniei, București-Ilfov ar corespunde regiunii capitalei, doar regiunea Sud-Est nu ar avea un corespondent evident într-o regiune istorică (D. Sandu).

Putem vorbi în aceste condiții de un profil identitar bine definit al acestor regiuni? Conform *Cartei Verzi a dezvoltării regionale*⁶, în funcție de variația

⁴ Studiul ANSIT, *Profile ale regiunilor de dezvoltare din România: opinii și atitudini ale tinerilor*, autori: Sorin Mitulescu și Marius Lazăr.

⁵ Legea nr. 151 din 15 iulie 1998.

⁶ *Carta verde. Politici de dezvoltare regională în România*. Guvernul României, Comisia Europeană, București, 1997.

indicelui de dezvoltare regională, unele regiuni prezintă un grad mai ridicat de omogenitate (regiunile Centru, Sud-Est, Sud-Vest și Nord-Est) altele, dimpotrivă, sunt mai polarizate (regiunile Sud sau Nord-Vest).

În această primă fază a cercetării au fost supuse prelucrării și analizei exclusiv datele unei anchetei naționale realizată de Centrul de Sociologie Rurală și Urbană⁷. Regiunile de dezvoltare au fost codificate și cuprind următoarele județe, după cum urmează: **1. Moldova** (Bacău, Botoșani, Galați, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui, Vrancea), **2. Muntenia** (Argeș, Brăila, Buzău, Călărași, Dâmbovița, Ialomița, Prahova, Teleorman), **3. Dobrogea** (Constanța, Tulcea), **4. Oltenia** (Dolj, Gorj, Olt, Mehedinți, Vâlcea), **5. Crișana – Maramureș** (Arad, Bihor, Maramureș, Satu Mare), **6. Transilvania** (Alba, Bistrița-Năsăud, Brașov, Cluj, Covasna, Satu Mare), **7. Banat** (Caraș-Severin, Timiș), **8. București** (București, Ilfov). Așa cum se poate constata în cadrul anchetei citate, județele au fost grupate astfel încât să corespundă metodologic, cât mai mult posibil, regiunilor istorice, fără să se suprapună cu exactitate regiunilor de dezvoltare socio-economică constituite în 1998.

Menționăm că o următoare fază a cercetării vizează prelucrarea statistică a datelor furnizate de cele două recensăminte succesive (1992 și 2002) în cadrul precis al regiunilor de dezvoltare recent consacrate.

Dimensiunea asupra căreia ne-am fixat atenția în analizarea acestor regiuni a fost cea religioasă, iar indicatorii folosiți au fost: apartenența religioasă și participarea religioasă.

O atenție aparte am acordat-o urmării distribuției pe medii de rezidență (rural-urban) a celor doi indicatori în cadrul regional stabilit. Dacă, la nivelul țărilor europene dezvoltate, gradul înalt de urbanizare a ruralului nu mai justifică o asemenea abordare⁸, acolo apropierea dintre rural și urban conducând treptat la o atenuare din ce în ce mai pregnantă a diferențelor dintre cele două tipuri de religiozitate (rurală și urbană), situația este cu totul alta în țara noastră, unde aproape jumătate din populație (45%) trăiește încă în mediul rural, aspect la care se adaugă distanța uriașă, sub toate aspectele, între aceste două medii de rezidență. Se pare că, totuși, atașamentul mai accentuat față de valorile conservatoare (deci și religioase), specifice unui mod de viață tradițional, reprezintă o caracteristică generală pentru toate comunitățile de mai mici dimensiuni și situate mai aproape de natură, cum sunt cele rurale.

⁷ Ancheta a fost realizată în 2003, pe un eșantion reprezentativ de 36 408 subiecți din mediul rural și urban, datele primare fiind prelucrate în cadrul Institutului de Sociologie.

⁸ Este interesant să amintim aici și despre posibilitatea unei „renașteri rurale” și de configurare a unei ruralități inedite, de tip postindustrial, prognozată în unele medii de specialiști, în cazul țărilor dezvoltate ale Uniunii Europene, ca o reacție la avansul globalizării și la urbanizarea tot mai accentuată a vieții.

A. APARTENENȚA RELIGIOASĂ

În funcție de apartenența religioasă declarată de subiecți, am putut stabili câteva observații privitoare la repartizarea teritorială a principalelor culte în cadrul celor opt regiuni. Așa cum era de așteptat, preponderența ortodocșilor în toate cele opt regiuni este evidentă: Oltenia (98,3%), Muntenia (98,2%), Dobrogea (94,3%) etc. Nu este surprinzător astfel nici că majoritatea neoprotestanților se află concentrați în Crișana (6,1%), Transilvania (6%) și la oarecare distanță, în Banat (2%). Dacă luăm în considerare faptul că adepții exclusivi ai religiei unitariene (protestantă) în țara noastră sunt etnicii unguri, concentrați în marea lor majoritate în județele: Cluj, Brașov, Covasna, Harghita și Mureș, aceasta ne ajută să avem o înțelegere mai clară a acestei realități și să stabilim corelațiile de rigoare între unele aspecte semnificative pe care le evidențiază demografia religioasă în cadrul peisajului religios românesc după 1990, în raport cu criteriile precum cel etnico-religios, teritorial sau istoric. Prezența majoritară a populației musulmane (de etnie preponderent turcă și tătară) în Dobrogea (3,8%) și în Banat (0,2%) concordă, de asemenea, cu unele observații similare (*Tabelul nr. 1*).

Tabelul nr. 1

Apartenența religioasă a credincioșilor, pe regiuni de dezvoltare (procente din totalul populației regiunii)

Care este religia dvs.?	1. Moldova	2. Muntenia	3. Dobrogea	4. Oltenia	5. Crișana	6. Transilvania	7. Banat	8. București
Ortodoxă	93,9	98,2	94,3	98,3	67,8	66,0	76,2	95,4
Romano-catolică	3,6	0,2	0,7	0,6	11,3	12,6	11,7	1,5
Neoprotestantă	0,7	0,2	0,4	0,1	6,1	6,0	2,0	0,5
Greco-catolică	0,3	0,2	0,2	0,2	5,0	3,5	1,9	0,8
Musulmană	0,0	0,0	3,8	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0
Altă religie	1,2	0,9	0,5	0,5	9,2	11,2	7,7	0,7
Fără religie	0,1	0,1	0,1	0,2	0,4	0,4	0,1	0,9
Religie nedeclarată	0,2	0,1	0,0	0,1	0,2	0,3	0,2	0,2

Sursa: Ancheta națională. CURS 2003: Prelucrare Institutul de Sociologie

A.1. APARTENENȚA RELIGIOASĂ ÎN MEDIUL RURAL

Din perspectiva mediului de rezidență al aparținătorilor principalelor culte, la nivel regional, reținem un tablou al vieții religioase ce păstrează în ansamblu caracteristicile sesizate și mai sus.

Deși majoritar în toate cele opt regiuni de dezvoltare ale țării, cultul ortodox este, totuși, inegal distribuit de la o regiune la alta. Cea mai intensă prezență a credincioșilor ortodocși în mediul rural s-a constatat în: Oltenia (98,7%), Muntenia (98,4%), București (98,3%), Dobrogea (94,3%) și Moldova (93,5%). Regiunile cu cea mai scăzută prezență ortodoxă, în mediul rural, s-a putut observa în regiunile: Banat (72,0%), Crișana (69,2%), Transilvania (61,7%).

În toate acestea trei de pe urmă, s-a constatat, în schimb, cea mai mare concentrație de credincioși romano-catolici: Banat (14,8%), Transilvania (12,1%), Crișana (12,1%).

Situația se repetă și în cazul credincioșilor greco-catolici din cele trei regiuni enumerate mai sus, diferind numai ponderea acestora: Crișana (4,6%), Transilvania (2,5%), Banat (2,0%).

Un contrast evident apare și în privința răspândirii teritoriale, în mediul rural, pe diferitele regiuni de dezvoltare a neoprotestanților, aceștia fiind cel mai bine reprezentați numeric în regiunea Transilvania (10,1%), Crișana (5,5%), Banat (1,7%). În toate celelalte regiuni, prezența acestora este nesemnificativă statistic.

Nici credincioșii musulmani din mediul rural nu sunt omogen repartizați pe regiuni de dezvoltare, ei fiind concentrați în Dobrogea (3,9%), în toate celelalte regiuni, numărul lor fiind foarte restrâns.

Interesante sunt mai ales datele statistice privitoare la arealul de difuziune al credincioșilor care se declară „de altă religie”. În acest caz, concentrarea acestora în regiuni precum: Transilvania (13,2%), Crișana (9,8%), Banat (9,2%), pare să confirme realitatea multiculturalismului și a sincretismului religios consacrat al acestor zone ale României (*Tabelul nr. 2*).

Tabelul nr. 2

**Apartenența religioasă a credincioșilor, pe regiuni de dezvoltare, în mediul rural
(procente din totalul populației regiunii)**

Care este religia dvs.?	1. Moldova	2. Muntenia	3. Dobrogea	4. Oltenia	5. Crișana	6. Transilvania	7. Banat	8. București
Ortodoxă	93,5	98,4	94,3	98,7	69,2	61,7	72,0	98,2
Romano-catolică	3,9	0,2	1,0	0,1	10,3	12,1	14,8	0,3
Neoprotestantă	0,7	0,1	0,0	0,0	5,5	10,1	1,7	0,3
Greco-catolică	0,2	0,0	0,2	0,1	4,6	2,5	2,0	0,3
Musulmană	0,0	0,0	3,9	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Altă religie	1,5	1,2	0,7	0,6	9,8	13,2	9,2	0,8
Fără religie	0,1	0,0	0,0	0,4	0,4	0,1	0,0	0,3
Religie nedeclarată	0,2	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2	0,3	0,0

Sursa: Ancheta națională. CURS 2003: Prelucrare Institutul de Sociologie

A.2. APARTENENȚA RELIGIOASĂ ÎN MEDIUL URBAN

O privire comparativă între repartitia credincioșilor în mediul rural și urban, pe regiuni de dezvoltare, ne îndreptățește să afirmăm că nu există disparități majore din acest punct de vedere, ci, dimpotrivă, observăm o similaritate procentuală evidentă. Remarcăm totuși, o discrepanță în ceea ce privește distribuția în regiunea Transilvania a credincioșilor neoprotestanți: 10,1% în mediul rural și numai 3,5% în mediul urban (*Tabelul nr. 3*).

Tabelul nr. 3

**Apartenența religioasă a credincioșilor, pe regiuni de dezvoltare, în mediul urban
(procente din totalul populației regiunii)**

Care este religia dvs.?	1. Moldova	2. Muntenia	3. Dobrogea	4. Oltenia	5. Crișana	6. Transilvania	7. Banat	8. București
Ortodoxă	94,5	98,0	94,4	98,0%	66,3%	68,7%	79,1%	95,0%
Romano-catolică	3,0	0,3	0,6	1,1%	12,2%	12,9%	9,5%	1,6%
Neo-protestantă	0,7	0,4	0,6	0,3%	6,8%	3,5%	2,1%	0,6%
Greco-catolică	0,5	0,4	0,1	0,2%	5,4%	4,1%	1,7%	0,9%
Musulmană	0,0	0,0	3,8	0,1%	0,1%	0,0%	0,4%	0,0%
Altă religie	0,9	0,6	0,4%	0,3%	8,5%	9,9%	6,6%	0,7%
Fără religie	0,2	0,2	0,1%	0,1%	0,4%	0,5%	0,2%	1,0%
Religie nedeclarată	0,15	0,1	0,0%	0,0%	0,3%	0,4%	0,2%	0,2%

Sursa: Ancheta națională CURS 2003. Prelucrare: Institutul de Sociologie

B. PARTICIPAREA RELIGIOASĂ

Așa cum am menționat mai sus, cel de al doilea indicator pe care l-am supus atenției a fost acela privitor la frecvența cu care populația diferitelor regiuni merge la biserică. O rată a religiozității mai înaltă este sugerată, prin prezența zilnică mai intensă la biserică, la populația din regiunea Banat (3,0%), în vreme ce rata cea mai slabă se înregistrează în: Dobrogea (0,5%), Oltenia (0,7%) și Muntenia (0,9%). Marea majoritate a populației se dovedește că preferă să meargă la biserică o dată pe lună sau mai rar, în toate cele opt regiuni ale țării. Oltenia se situează din acest punct de vedere pe primul loc (62,4%) (Tabelul nr. 4).

Tabelul nr. 4

**Participarea populației la serviciile religioase, pe regiuni de dezvoltare
(procente din totalul populației regiunii)**

Cât de des mergeți la biserică din regiune?	1. Moldova	2. Muntenia	3. Dobrogea	4. Oltenia	5. Crișana	6. Transilvania	7. Banat	8. București
Zilnic sau aproape zilnic	1,5	0,9	0,5	0,7	1,1	1,8	3,0	1,0
Săptămânal	17,1	9,5	11,3	8,5	28,3	24,1	15,7	11,3
De câteva ori pe lună	25,2	16,3	17,5	16,4	23,9	18,5	13,5	17,4
O dată pe lună sau mai rar	48,5	57,4	56,3	62,4	38,0	44,2	54,1	56,3
Deloc	6,3	14,9	14,1	10,9	6,0	9,0	8,5	12,1
NS/NR	1,4	1,1	0,3	1,1	2,7	2,3	5,2	2,0

Sursa: Ancheta națională. CURS 2003: Prelucrare Institutul de Sociologie

B.1. PARTICIPAREA RELIGIOASĂ ÎN MEDIUL RURAL

Inclusiv în cazul în care avem în atenție indicatorul frecvenței cu care credincioșii merg la biserică în mediul rural, putem trage concluzia existenței unor disparități majore în modul în care acesta este distribuit la nivelul celor opt regiuni de dezvoltare. Cea mai ridicată frecvență săptămânală a bisericii, în mediul rural, se înregistrează în regiunea Transilvania (31,8%) și Crișana (31,6%). La o distanță considerabilă se situează, în ordine descrescătoare, regiunile: Moldova (17,9%), Banat (16,9%), Dobrogea (10,5%), Muntenia (9,4%), Oltenia (7,0%), București (6,9%). Acest fapt ar putea reprezenta, pentru noi, un indiciu că aceste două zone, Transilvania și Crișana, ar putea fi asociate unei practici religioase mai intense și deci și unui nivel de religiozitate mai ridicat (*Tabelul nr. 5*).

Tabelul nr. 5

Participarea populației la serviciile religioase în mediul rural, pe regiuni de dezvoltare (procente din totalul populației regiunii)

Cât de des mergeți la biserică?	1. Moldova	2. Muntenia	3. Dobrogea	4. Oltenia	5. Crișana	6. Transilvania	7. Banat	8. București
Zilnic sau aproape zilnic	1,4	0,5%	0,7%	0,6%	1,4%	1,7%	2,4%	1,1%
Săptămânal	17,9	9,4%	10,5%	7,0%	31,6%	31,8%	16,9%	6,9%
De câteva ori pe lună	26,6	16,4%	15,9%	17,0%	23,5%	18,3%	11,6%	16,1%
O dată pe lună sau mai rar	46,0	55,6%	56,8%	61,0%	33,6%	38,7%	53,9%	51,5%
Deloc	6,5	17,2%	15,9%	13,4%	6,8%	7,6%	8,7%	21,9%
NS NR	1,6	0,8%	0,3%	0,9%	3,1%	1,9%	6,4%	2,6%

Sursa: Ancheta națională. CURS 2003: Prelucrare Institutul de Sociologie

B.2. PARTICIPAREA RELIGIOASĂ ÎN MEDIUL URBAN

Indicii procentuali ai frecvenței cu care credincioșii merg la biserică sunt aproximativ asemănători cu cei din mediul urban. Regiunile Crișana (24,9%) Transilvania (19,3%) și Moldova (16,0%) se mențin pe primele trei locuri, cu cea mai ridicată frecvență săptămânală a bisericii. Dobrogea (11,7%), Oltenia (10,4%) și Muntenia (9,8%) figurează, și în această situație, între zonele cu cea mai scăzută frecvență săptămânală a lăcașurilor de cult, în mediul urban. În cazul regiunii București însă, constatăm o rată procentuală mai ridicată (11,8%) a frecvenței religioase, în cazul populației urbane, comparativ cu cea rurală (6,9%) (*Tabelul nr. 6*).

Tabelul nr. 6

**Participarea populației la serviciile religioase în mediul urban, pe regiuni de dezvoltare
(procente din totalul populației regiunii)**

Cât de des mergeți la biserică?	1. Moldova	2. Muntenia	3. Dobrogea	4. Oltenia	5. Crișana	6. Transilvania	7. Banat	8. București
Zilnic sau aproape zilnic	1,7	1,3	0,5	0,9	0,9	1,9	3,6	1,0
Săptămânal	16,0	9,8	11,7	10,4	24,9	19,3	14,9	11,8
De câteva ori pe lună	23,4	16,1	18,4	15,6	24,4	18,7	14,9	17,5
O dată pe lună sau mai rar	Ui	60,0	56,1	64,0	42,5	47,7	54,1	56,8
Deloc	5,9	11,5	13,1	7,7	5,0	9,9	8,3	11,0
NS/ NR	1,3	1,5	0,2	1,4	2,4	2,6	4,3	1,9

Sursa: Ancheta națională. CURS 2003: Prelucrare Institutul de Sociologie

CONCLUZII

Constatările prezentate au avut ca bază diferențele statistice, procentuale interregionale, așa cum acestea au fost evidențiate în cadrul anchetei citate mai sus. În majoritatea cazurilor, omogenitatea sau eterogenitatea la nivel regional o repetă pe cea la nivel național, inclusiv în cazul distribuției în mediile rural și urban a celor doi indicatori. Pe ansamblu însă, la nivel strict statistic măcar, s-ar putea eventual schița un anumit profil religios distinct al fiecăreia dintre aceste regiuni. Astfel, deși țara noastră este relativ omogenă sub aspect etnic și religios, cetățenii României fiind, în proporție de cca 90%, români de religie ortodoxă, totuși, nu putem ignora nici cele 23 de minorități etnice, de apartenență religioasă diversă, ce reprezintă 10,6% din totalul populației și sunt diferit distribuite de la o regiune la alta⁹.

Zona Transilvaniei, prin cele trei județe constitutive: Harghita, Covasna, Mureș, concentrează marea majoritate a populației de etnie maghiară din România (1 431 807 locuitori), la nivel național (6,6%)¹⁰, de religie preponderent majoritar reformată (calvinistă).

În regiunea de Vest, județul Hunedoara este locuit în proporție de 90% de etnici români, pe când în celelalte județe componente: Timiș, Arad și Caraș-Severin, etnicii maghiari și germani sunt majoritari¹¹.

Regiunea Dobrogea însumează marea majoritate a ortodocșilor de rit vechi din România, de etnie ruso-lipovenească (35 764), după cum urmează: 13 326 în județul Tulcea, 3 709 în județul Constanța, 2 792 în județul Brăila¹². O situație

⁹ *Recensământul populației și al locuințelor*, Institutul de Statistică al României, 2002.

¹⁰ *Ibid.*, p. 802.

¹¹ *Ibid.*

¹² *Ibid.*, p. 767.

similară e valabilă și în cazul populației musulmane, concentrată în aceeași regiune a țării, ambele comunități fiind „responsabile”, în mare parte, de ceea ce putem numi profilul cultural și religios distinct al acestei regiuni.

Repartizarea credincioșilor conform mediilor de rezidență distincte oferă de asemenea elemente noi pentru schițarea unui tablou al vieții religioase la nivel regional, în țara noastră. Cea mai masivă prezență ortodoxă în mediul rural o constatăm, de pildă, în regiunile Oltenia și Moldova și cea mai scăzută în Banat, Transilvania și Crișana. S-a putut constata, de asemenea, o preponderență a prezenței populației musulmane și a ortodocșilor de rit vechi în mediul rural. Populația neoprotestantă, dimpotrivă, pare a fi mai bine reprezentată în mediul urban, în cazul tuturor regiunilor, cu excepția regiunii Transilvania, o constatare similară putând fi făcută și în cazul credincioșilor de altă religie.

Creșterea recentă, ca urmare a unei condiții impuse României în vederea aderării europene, regiunile de dezvoltare socio-economică necesită o abordare complexă, inclusiv din perspectiva tabloului religios pe care acestea îl oferă. Aceasta apare ca o necesitate, mai ales în contextul actual mai amplu, în care construcția unei Europe unite implică aflarea răspunsului la întrebarea dacă Europa însăși merge în direcția unei omogenizări și uniformizări sau, dimpotrivă, în direcția accentuării diferențelor și a diversității de orice fel, inclusiv religioasă. Or, evoluția ultimelor decenii pare să sugereze o intensificare a disparităților la toate nivelurile: inter-statal, regional, inter-regional, urban, intra-urban etc. și pe toate palierele: demografic, social, politic, economic, cultural, religios. În plan religios, aceste evoluții spre diferențiere și fragmentare par a se traduce prin expansiunea din ce în ce mai bine marcată a modalităților și formulelor prin care cetățenii europeni își realizează relația cu divinitatea, tendință ce pare a nu rămâne străină în prezent nici țării noastre, la nivel regional, intra-regional, urban sau rural.